

basca: IB-, combinada en la direcció de (*d*) o si es vol en les altres.

I hi podem afegir, confirmant la formació bascoide, l'eloquent suport d'uns NLL bessons, de les més arcaïques valls de l'Alt Aragó. *Ibort*, llog. de 36 hab. agre. al mun. d'Abena, p. jud. Jaca: i un altre prop d'Ayerbe, antiquíssim, car ja llegim «Emitera de *Iuorte* quam comparavi ---» en un doc. de 1006, del *Cart.* de Fanlo, repetit: § 20.2, i 20.9. És clar que aquí tenim el nostre mateix IBURR- ampliat amb el sufix *-TI* (vegeu-ne exs. bascos i pallaresos-ribagorçans en els estudis sobre *Suert* (CUB-IRI-TI) i *Sort* (CUB-URI-TI, *E.T.C.* I, 202, 207).

També aquí tindrem IBURR-TI 'en el bosquet dels aiguamolls o de la ribereta'. Però l'íntima unitat amb *Ivorra* es comprova en trobar-lo també en una variant *Yborri*, en un doc. de 1202: «in Leres et villa de *Yborri*...» relatiu a San Pedro de Siresa (Sangorrín, *Libro de la Cadena*, p. 190), puix que deu ser també ben prop de Jaca, figurant en el seu *Libro de la Cadena*, potser és la mateixa localitat, més aviat que en dues variants: una amb sufix *-TI* i l'altra, nua: però, si més no, serien llocs veïns i bessons lingüísticament.

Una sèrie de repeticions que trobo del nom d'*Ivorra* en terra valenciana i mallorquina em semblen tots trasplantats del de la vila segarrenca. *La Iboña*, pda. d'Agullent (XXXII, 96); *Iborra* redol de cases, te. de Benilloba (*BDLC* II 287); aquest, pron. amb *b* bilabial; però més al Sud amb labiodental: Casa o xalet d'*Ivoña* a Agost (XXVI, 46.16, 49.8): «el d'*Ivorra*» al Campello (XXXVI, 112.6).

A Ariany *Son Ivorra* deformat en *Son Niborra*: ja en el mapa Despuig; i hi ha també el «*Castellot de Son N.*» i la «*Cova de Son Niborra*» (XLI, 35.21, 22, Masc. 20F8). I a Inca: *Cas Metge N'Igór* (XL, Masc. 19B5). Puix que hem vist que uns cavallers d'*Ivorra* figuraren entre els conquistadors catalans de Múrcia i hi estaven afincats, no és estrany que aqueixos emigrants segarrencs també deixessin rastre a Mallorca i a València.

Potser podem pensar en repetició autòctona en un nom en el P. Val.? hi ha allí arrelat el cogn. *Ibór* (en tinc nota a Alginet i Cullera, XXX, 185.5, XXI, 83, 84), i *Ibor* fou el nom d'un fecund emigrant, fundador d'*Ibor City*, suburbi de Tampa, capital de la Florida. Podria, però, ser autòcton al P. Val., perquè, amb la neutralització morisca de *r*: *l* apareix petrificat toponímicament en el Mas i Font del *Ibòl*, i el *Còm d'Ibol* (pron. *kondiból*) a Vilafranca del Mae. (XXIX, 45.21), i *La Ibòla* pda. d'Aín (XXIX, 167.14). Aquí, però, ens aparta del nom *Ivorra* la manca de *-a*: i la pron. morisca amb *l*, també indica origen africà o aràbic: Un *Yiburi* NP algerià, junt amb *Yibúd* i *Yibud-gâsim*, registrats pel *GGAlg.*, donen la clau d'aquesta enganyosa paronímia.

Llogaret de Cerdanya, uns 3 k. a l'Est de Puigcerdà, agre. al mun. de La Guingueta (nom canviat en *Bourg-Madame* per l'administració francesa).

Pron. loc.: *ĩ* oït a Puigcerdà 1924-29; i en les enq. de 1959, allí mateix (XXIII, 48, 60) i els pobles veïns. *MENCIONS ANT.* 839: Acte C. Sd'Urg *Hixi* (*Ix* en el capbreu, *Hix*, còpia S.XII, ed. PPujol n. 181): 949: *Hix* (però és doc. fals: Abadal, *Eixalada* 175); 974: *Exi* (Alart, *Not. Hist. Comm. Rouss.* II, 108); 982: *Exi*, villa *Exi* (*Cat. Car.* 243, 22); 990: *Exi* (Alart, *I. c.*); 1011: *Ixi* (Alart, *I. c.*); 1034: (Alart, *I. c.*); 1091: «Sti. Martini usque ad volonem Sti. Felicis, excepto *foro Exi*» carta de pobl. de Vilafranca de Conflent, Font i Rius, c. p. § 41, confrontada amb *MarcaH.*, § 311, en el vol. II, p. 608 (id. en *IntLC.* s. v. *for*).

Segueix anàlogament el S.XII. 1150: *Ixió* (Valls Tab., *Priü. Àneu*, p. XXV); 1173: (*BABL* II 276-7); 1175: Aimerici de *Ix* (*Cart.* de Poblet, p. 188); 1178, doc. constatant el trasllat a Puigcerdà de la capitalitat de Cerdanya: «*villam --- que Ix dicebatur --- transferri feci --- in Montem Cerdanum*» (Kehr, *Papsturk* 478) i Alart (*Priü.* 62; Font i Rius *C. d. p.* § 154); 1178: Sti. Martini de *Hix* (*Cart.* Poblet, p. 195); c. 1182, que lleigeixo en el facs., p. 169): «*villa Ix --- sagionia d'Ix ---*» (*BABL* VII, 164); 1286-7: *Ix* (Delcor, *Sefarad*, 1966, p. 39); 1359: *Hix* (*CoDoACA* XII, 86); 1693: *Ix* (Alart, *Not. Hist.* p. 125) P Vidal (*Ruscino* II, 79-82, i *Guide Pyr.-Or.* 380) no hi afegeix cap dada nova ni observacions d'interès. Poc més en Ponsich (*Top.* 143), fora «palacium de *Ix*», l'a. 1271, i diverses cites de *Ix*, a la fi del S.XIII, i de *Ix* en el XVII.

ETIM. Es pot, sense escrúpols, mantenir la que vaig acceptar en *E.T.C.* I, 88: paleo-basc *ĒSE* 'casa', és la variant del basc comú *etxe* 'casa', que ha deixat descendència en els Pirineus catalans i aragonesos. *ĒSE*-N-EGI-A escrit *Exenegia* en l'acte de 839, ètmon del cerdà *Saneja*: OBE-ĒSĒ > *Oveix* (*E.T.C.* 88): *ĒSE*-A (amb article bc.) > rbg. *Exvea* vora l'Éspera: *ĒSA*-BERRI 'casa nova' > ètmon dels aragonesos *Javier*, *Xavierre*, i *Xavierre-latre* etc., com deixà establert Mz. Pi, en un estudi clàssic. En efecte s'observa conservada encara la *Ē* de la més antiga tradició, en les mencions *Exi*, *Exii*, de 954, 982, 990 i 1095, de manera que l'evolució fonètica és la normal de la *Ē* davant la palatalització de *X*, tal com en el verb *ix* de *ĒXIT*, *llig* de *ĒLĒGIT* etc.

Des del punt de vista semàntic, hem de partir del fet, ben subratllat per Alart: «els docs. puntualitzen que des de c. 950 fins a 1181 (data de la fundació de Puigcerdà), estava situat a *Ix* el mercat de Cerdanya (*RLR*, IV, 502), i Puigcerdà fou fundat en la part occidental del terme, que fins llavors era *Ix*: *ĒSE* designaria doncs el gros cobert que alberga els mercats: la gran casa: com el fr. *La Halle*, i com *Cobertada* en mant